

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

E. R. Postma, Eindhoven

Jacob-Lea-Rachel (Gen. 29)

Twee stammoeders

Lea-met-de-fletse-ogen wordt Jacobs eerste vrouw. Op Labans voorwaarde dat hij de bruiloftsweek met Lea ten einde brengt (het huwelijk niet afbreekt), zal Jacob ook Rachel tot vrouw krijgen. Mits hij nog eens zeven jaar knecht wordt bij Laban. En dan is Laban „royaal”: elk krijgt haar eigen slavin mee als geschenk – respectief Zilpa en Bilha.

Maak de rekening nu maar op. Stamvader Jacob: bedrieger en bedrogene. Een heer(ser) die knecht werd diende om een vrouw. Op de vlucht en in den vreemde: terug naar af. Een stammoeder – als ondergeschoven bruid, ongewenst, niet begeerd en bepaald niet knap. Dit in tegenstelling tot Rachel (29 : 17), Rebecca (24 : 16) en Sara (12 : 11, 14). De minst bedeelde. Twee stammoeders nu: Rachel doet ook haar intree, de knapste, wel gewenst en zeer begeerd – veertien jaar dienstbaarheid had Jacob voor haar over. Maar zij komt wel op de tweede plaats: de eersten worden vaak de laatsten...

Nee, als God zijn plan uitvoert en de grondslagen legt van Israël (en dus van de kerk), dan is er niet veel voor Israël (en dus voor de kerk) om trots op te zijn. Zoals ook het geslachtsregister van Jezus geen reden geeft om er veel van te verwachten. Armoe troef – daar valt naar mensenmaat niet veel eer mee in te leggen.

In welke volgorde?

„De laatsten worden de eersten” dicht ds W. Barnard bij Luc. 14 : 7-11 (Gez. 70). Maar dan is het omgekeerde ook waar: „De eersten zijn de laatsten, wie na komt gaat voorop” (Gez. 482, van dezelfde hand). Bij Lea en Rachel (of Rachel en Lea?) is dat voortdurend in wisselwerking. Lea mag dan rechtens Jacobs eerste

vrouw zijn, maar voor hem is Rachel de eerste: „en hij had Rachel lief, in tegenstelling met Lea” (29 : 30). Hield hij niet van Lea? Het is meer een kwestie van vergelijking: uitgaande van wat Jacob voelde voor Lea hield hij meer van Rachel (een situatie als beschreven in Deut. 21 : 15-17).

Rachel was zonder meer zijn lievelingsvrouw, zoals ook uit het vervolg blijkt (29 : 31 v.v.).

Zo lagen de zaken nu eenmaal, denken wij na vele eeuwen. En we vergeten of denken er niet aan, hoeveel tranen geschreid zijn (ook om ons...). Kon Rachel het helpen dat Jacobs voorkeur naar haar uitging en dat Labans uithuwelijking van zijn dochters door hebzucht bepaald werd? Kon Lea het helpen dat zij van dat laatste de dupe werd en dat zij in tegenstelling met het knappe voorkomen van haar zuster te typeren viel als Lea-met-de-fletse-ogen (29 : 17)?

Gods orde

Verworvenheden, eigen-aardigheden, uiterlijke schoonheid, minder bedeed zijn, dat alles speelt geen, of liever een andere rol dan zij gedacht zouden hebben, als God zijn voornemen gaat uitwerken. Niets is hier „vanzelfsprekend”. Verworvenheden, verdiensten, rechten, afkomst, voorkomen spelen geen rol. De maatstaf is: God kiest. Paulus attendeert erop,

Inhoud

- 81 Ds E. R. Postma,
Jacob-Lea-Rachel (Gen 29)
- 82 Ds H. J. van der Kwast,
De correspondentie behouden
- 83 Dr L. van Klinken,
Ethiek en belang
- 85 Boekbesprekingen
- 85 Ingezonden
- 86 P. C. van Wijk,
Terloops...

dat God bij dat kiezen totaal anders te werk gaat dan mensen zouden denken en doen: het zwakke, het onaanzienlijke, het verachte, dat wat niets is... heeft God uitverkoren. En dat „opdat geen vlees zou roemen” – geen mens kan zich dan ook ergens op voor laten staan.

Het grootse, imposante in Gods heilsgeschiedenis ligt niet in de kwaliteiten van mensen. Nee, dat ligt in God zelf, die op onnavolgbare (althans voor ons onvoorspelbare) wijze zijn plan volvoert en ons een Messias geeft die voor de een een dwaasheid en voor de ander een ergenis is.

„Alle roem van het vlees is ook direct in de aanvang al gebroken geweest. Een andere roem dan die op de Here en zijn eindeloos erbarmen en zijn verheven gang, zal de kerk, die haar historie leest, nooit kunnen zingen” (B. Holwerda).

De correspondentie behouden

Kentering in de verhoudingen?

Terug uit Zuid Afrika en enigszins bekoemen van de temperatuur en belevenissen aldaar, hoorde ik tot mijn verwondering dat door het Ned. Dagblad een initiatief was genomen tot een aantal gesprekken tussen o.a. Prof. J. Kamphuis en Drs H. de Jong. Zou er dan toch sprake zijn van een kentering in de verhoudingen? In een extra nummer van de Reformatie was in november j.l. breed aandacht gegeven aan de Nederlands Gereformeerden. Hierin werden de oude stellingen opnieuw betrokken.

Volgens J. Kamphuis was de korte zin van het lange verhaal: de breuken ontmaskerd en volgens W. G. de Vries was het aantal gesprekspartners maar beperkt; figuren als H. de Jong en H. J. van der Kwast kwamen daarvoor niet in aanmerking.

Van een beter verstaan was weinig te bespeuren.

Onze ervaringen in Zuid Afrika wezen evenmin in de richting van toenadering in kerkelijk opzicht.

Vandaar mijn verbazing toen ik hoorde van de komende gesprekken waarvan het eerste intussen breed is verslagen in het Ned. Dagblad.

Op de synode van Potchefstroom heb ik gezegd dat onze opstelling in het kerkelijk leven is dat breuken in de kerk van Christus voorkomen moeten worden en waar ze, onnodig en tegen de wil des Heren, geslagen zijn, geheeld moeten worden. Daarom zijn wij blij met elke poging om gesprekken op gang te brengen tussen kerkelijk gescheiden broeders en zusters.

In dit kader past een lang en uitvoerig verhaal over de strijd in Zuid Afrika over onze positie aldaar maar moeilijk. Was het maar zo dat we dit alles konden begraven en vergeten.

Aanleiding voor bezinning?

De synode van de GKSA heeft de correspondentie met onze kerken niet verbroken en dit had tot gevolg dat de door de synode van Spakenburg van de GKV aangeboden relatie van kerkelijk contact niet tot stand kwam.

Het is ongetwijfeld een diepe teleurstelling voor onze vrijgemaakte broeders en zusters. Het wil niet erg vlotten met de oecumene die men zich voor ogen stelt.

Zou één en ander aanleiding kunnen zijn tot bezinning?

Hoe komt het dat men een zo behoudende kerk in Zuid Afrika niet kon overtuigen ondanks alle bewijsmateriaal over onze kerken, die echt wel hun gebreken hebben.

Hoe zou men in het buitenland tegen de GKV aanzien?

In het conflict van de jaren 1967/68 ging de strijd niet om de leer van ds. X

of Y, maar om de Open Brief en de daarin afgewezen ideologie van kerk en vrijmaking.

De vrijmaking zou ons bewaard hebben bij Gods éne, ware kerk op aarde en een ieder die wil meegenomen worden in Christus' kerkvergaderende activiteit dient zich bij de vrijgemaakte kerken te voegen.

De broeders zullen intussen wel ontdekt hebben dat deze opvatting over het werk des Heren in de vrijmaking, die zo polariserend gewerkt heeft, buiten de eigen kring geen bijval vindt in binnen- en buitenland.

Opvallend is dat bij de informatie over onze kerken over de kern van het conflict wordt gezwegen en alle nadruk wordt gelegd op zaken die daarbij geen rol speelden.

Hoe het ook zij, het viel mij op dat wanneer in de synode van Potchefstroom een broeder zich negatief uitliet over de Hervormde Kerk, of over de bekende ds. Boesak, de praeses ingreep en de woorden liet terugnemen. Een vorig maal heb ik al verteld dat aan het begin van de synode afgevaardigden van andere kerken aan het woord komen. Zo hoorde ik Prof. Heyns, die namens de Ned. Geref. Kerk van Zuid Afrika een bemoedigend woord sprak dat hemin grote dank werd afgenomen.

In ons land zie ik het nog niet gebeuren dat op een synode van de GKV afgevaardigden van de Ned. Hervormde en Geref. (s) kerken een christelijke groet komen brengen...

De broeders in Zuid Afrika en destijds in Amerika begrijpen eenvoudig niet dat verhoudingen tussen de vrijgemaakte en onze kerken zo gepolariseerd zijn

en vragen zich af of die kerkscheuringen in Nederland terecht waren. Hier kunnen we mogelijk iets van leren.

Belijden en beleven

Wordt over het „dogma” van kerk en vrijmaking in de voorlichting van vrijgemaakte kant over onze kerken gezwezen, de volle aandacht wordt gericht op afwijkingen van de belijdenis die in onze kerken gevonden zouden worden.

Nu is de handhaving van de belijdenis een goede zaak, daar dienen onze kerken ook voor te staan.

Wanneer kerken terecht de gereformeerde leer vasthouden en de papieren in orde zijn, is men daarmee niet klaar.

Welhaast even belangrijk als het belijden, is het staan in de waarheid van dit belijden. Uit publicaties in het Ned. Dagblad en het blad Kivive blijkt dat men hiermee bezig is.

Wanneer nu in de voorlichting van vrijgemaakte zijde over onze kerken wordt gezegd dat de leer van ds. L. E. Oosterhof wordt getolereerd, dat wij samenspreking met hun kerken hebben afgewezen – er zou meer te noemen zijn – kunnen we alleen maar vaststellen dat dit niet waar is.

Nu leert ons gemeenschappelijk belijden in Zondag 43 dat wij de eer en het goed gerucht van onze naaste naar ons vermogen moeten voorstaan en bevorderen.

In het bezwaarschrift van de Kandelaar-gemeente worden zo'n twaalf namen genoemd van predikanten; één van hen had in 1952 geweigerd op Kerstfeest te preken; anderen zouden in strijd met belijdenis of k.o. gehandeld hebben; zes van hen zijn overleden... Dit staat allemaal in de agenda van de synode, die de wereld overgaat. Gaan we zo als christenen met elkaar om? Is dat naar ons belijden!

Ter synode had ik even een gesprek met de mannen die het bezwaarschrift tegen onze kerken hadden opgesteld. Zij begrepen niets van onze verontwaardiging. Het ging niet tegen personen, niet tegen ds. J. Vonkeman en mij, want wij waren goed gereformeerd; het ging tegen de structuren.

Men zal in zijn ijver voor de waarheid zichzelf steeds de vraag moeten stellen of men in die waarheid staat, niet eigen gelijk, maar het behoud zoekt van anderen.

16 april 1988

ONTMOETINGS DAG – VELUWEHAL – BARNEVELD

KINDERPROGAMA'S

KINDERPROGRAMMA'S

De kinderen krijgen tijdens de morgen gezellige programma's aangeboden. 's Middags zal in de markthal een feestelijke spelmiddag met hen worden gehouden.

Ethiek en belang

Over opgemeld onderwerp is de laatste tijd veel geschreven.

Er wordt daarmee aandacht geschonken aan de spanning die er in de praktijk kan bestaan tussen de door ons in acht te nemen ethische beginselen bij ons handelen en de behartiging van onze zakelijke, onze financiële belangen.

Twee tegengestelde standpunten worden hier geformuleerd:

1. Wanneer ethiek (de leer van goed en kwaad m.b.t. de naaste) in botsing komt met belangen, dan trekt de ethiek aan het kortste eind. In de praktijk van het leven gaat het om een keiharde belangenstrijd. Dit standpunt is de filosofie van het materialisme (Marx). De materie is uiteindelijk bepalend. Tussen ethiek en belang is in deze filosofie geen werkelijke tegenstelling. De ethiek gaat op in het belang.

2. Ethiek bepaalt het belang, net andersom dan standpunt 1 dus. De ethiek gaat vooraf aan het belang. Ook op dit tweede standpunt is er in beginsel geen fundamenteel conflict tussen ethiek en belang (hoogstens in onze eigen kortzichtigheid).

Ik noem dit tweede standpunt het bijbelse standpunt. Men kan zich hiervoor o.m. op de apostel Paulus (in Efeze 6 : 3) beroepen, waar gesproken wordt over de belofte „opdat het U welga” in verband met het vijfde gebod. Paulus verbindt daar deze belofte aan de gehoorzaamheid aan het vijfde gebod. Het is primair een zaak van geloof en pas daarna (soms) ook van zien, dat Gods geboden geen last, maar een winst zijn. De Bijbel leert ons het materiële ondergeschikt te maken aan het zoeken van Gods Koninkrijk. Sociale gerechtigheid is niet alleen in het belang van hen, die uitgebuit worden, maar ook in het belang van de uitbuiters, zo las ik in één van de publikaties over het onderwerp. Het is uiteindelijk een

kwestie van geloof of men kiest voor standpunt 1 dan wel standpunt 2. Standpunt 1 laat de ethiek dus opgaan in het belang; standpunt 2 redeneert primair vanuit de ethiek, omdat onze belangen dan het beste gediend zijn.

Gods geboden passen bij de structuur (opbouw) van de werkelijkheid, zoals Hij deze geschapen heeft.

Beide standpunten maken wel onderscheid tussen ethiek en belang. Het blijken twee zaken te zijn, die in een bepaalde verhouding tot elkaar staan.

Waar gaat het in de ethiek om en waarin onderscheidt zich deze van belangenbehartiging? of gaat het in de ethiek ook om (een bepaalde) belangenbehartiging? Deze vragen komen naar mijn mening op m.b.t. het onderwerp en daarover zou ik het volgende willen schrijven.

In de ethiek gaat het naar mijn mening inderdaad ook om belangenbehartiging n.l. om de belangen van onze naaste. Ethiek ontspringt aan de godsdienst, aan de levens- en wereldbeschouwing. Voor een christen is het de Bijbel, die de normen aangeeft wat uit ethisch oogpunt van ons gevraagd wordt. In de ethiek gaat het om naastenliefde, om het goddelijk gebod de naaste lief te hebben als onszelf.

Ethiek en belang blijven wel te onderscheiden al is het beide belangenbehartiging. De ethiek plaatst onze belangenbehartiging in een ruimer kader dan alleen in het kader van het directe en na te rekenen voor- en nadeel. In de ethiek gaat het om de vraag: welke consequenties heeft onze directe belangenbehartiging voor de belangen van onze naaste.

Wanneer men van ethiek en belangenbehartiging een tegenstelling maakt dan is dat naar mijn mening een valse, een dwaze tegenstelling. In de praktijk wordt deze tegenstelling helaas op vele gebieden wel gemaakt.

Maar de tegenstelling is onjuist, niet bijbels. De tegenstelling wordt (meestal door ethici en/of theologen) op economisch gebied gemaakt, maar ook op allerlei andere „gebieden” van het leven, in de kerk bijv. (of op het gebied van de praktische theologie). Over dit laatstgenoemde „gebied” wilde ik het met name hebben. Op economisch gebied heb ik de veronderstelde tegenstelling elders uitvoerig besproken o.a. naar aanleiding van het bekende boek van prof. P. J. Roscam Abbing „Ethiek van de inkomensverdeling” (Uitg. Kluwer, Deventer 1973).

Roscam Abbing maakt de tegenstelling tussen een inkomensvorming gebaseerd op het prijs- en marktmechanisme en een inkomensvorming gebaseerd op zedelijke normen. De eerste wijze van inkomensvorming noemt hij onzedelijk, omdat deze (te) grote inkomensverschillen kan geven, gebaseerd als het volgens hem is op het egoïsme van de mens. De mens mag volgens hem niet

G. van den Brink, Rotterdam

Pastorale Notities

De wasbeurt

Ware kerk zijn is allereerst gave, dan ook opgave.

We proberen het te zijn, maar alleen op basis van het zijn.

We zijn het! Ik moet altijd drie maal ademen eer ik zo'n zin uit mijn strot kan krijgen. Maar hij moet eruit: ten overstaan van onze gekruisigde Heiland.

Knielend voor de vuile voeten van Simon Petrus heeft de Here Jezus dat grote woord gesproken over de discipel die zich geheel gebaad heeft en „alleen maar” nodig heeft dat hem de voeten gewassen worden. (Joh. 13 : 10). Nergens leren we onze overblijvende zonden zo te bagatelliseren, door het geloof, als hier. „Jullie zijn rein” zegt

Jezus. Intussen liggen ze nog na te hijgen van hun ruzie over de rangorde: ik rechts van Hem, jij links en jij op nummer zeven en jij op acht en dan was er ook nog één die naar de 12e plaats verwezen werd en zich voelde als op de reservebank: slaan jullie mij zo laag aan? Juist toen sprak Hij: „Jullie zijn rein”. Het kan niet anders of Hij ziet hen reeds vanaf Zijn kruis. Zijn bloed drupt reeds. Hij stopt ze reeds in het bad. En bijna heel onze bekering bestaat nu hierin dat we onszelf durven zien zoals de Here Jezus ons ziet (Luther): Het oude is voorbij gegaan, zie alles is nieuw geworden. Maar ik hap naar lucht, als ik geroepen wordt Zijn werk aan ons na te spreken en te belijden. Wij zijn het

huis Gods! Tenminste als... Geroepen heiligen, indien...

We zongen gisteren in de kerk psalm: 79 : 5: O Heer we zijn het volk door U verkoren. Ook al zo'n psalm waarvoor een mens extra zuurstof nodig heeft. Maar hij moet eruit. Nooit met het gezicht naar (of tegenover) anderen, maar opziend naar onze gekruisigde Heiland. Niet exclusief, maar inclusief

Wie er buiten valt is alleen die andere, die éne, die niet rein is en Jezus kent Hem en wij ontmoeten hem en houden alweer de adem in: hij niet!

Wat voor ons resteert zijn alleen elkaars vuile voeten en het laatste onderwijs van de Meester: ik heb u een voorbeeld nagelaten, opdat ook gij doet, gelijk ik u gedaan heb. Luther zegt: Hij geeft ons de grote wasbeurt. De kleine laat Hij aan ons.

individueel zijn of haar eigen belangen dienen, maar hij/zij dient de gemeenschap te dienen en alleen als hij/zij dat doet is hij/zij volgens deze ethicus geen egoïst. De ethiek wordt in de opvatting van Roscam Abbing losgemaakt van de eigen aard van de economie (behoeftebevrediging door middel van schaarse en alternatief aanwendbare middelen), wordt losgemaakt van de economische dogmatiek zou men kunnen zeggen en dan ga je volledig de mist in en verval je tot ethicisme in het aanreiken van oplossingen op het gebied van zowel de economie als de ethiek, hetgeen bij Roscam Abbing dan ook prompt gebeurd is. Je negeert dan o.m. het economisch aspect der werkelijkheid met alle desastreuze gevolgen van dien, omdat dit aspect ook door God in de schepping gelegd is om deze in stand te houden.

Ethiek is naar mijn mening nimmer „los verkrijgbaar”, maar is altijd gebonden aan, verweven met het vakgebied, waarover men het heeft. Het is structureel nimmer daarvan los te maken op straffe van onzakelijkheid, op straffe van doelloosheid. Het mist dan zijn doel. Economische ethiek veronderstelt allereerst een goede kennis van de economie: hoe zit het economisch proces structureel in elkaar.

Om het anders en dan toegesneden op de praktische theologie te zeggen: ethiek is niet los te bedrijven van de dogmatiek. Het bedrijven van dogmatiek los van de ethiek maakt het geloofsleven onvruchtbaar en onverdraagzaam, maar het omgekeerde is volgens mij ook het geval: het bedrijven van ethiek los van de dogmatiek, heersend over de dogmatiek, legt alle nadruk op het menselijke en dat leidt evenzeer als het omgekeerde tot onvruchtbaarheid, tot onverdraagzaamheid. Onder dogmatiek versta ik hier geen kille, afstandelijke formulering van waarheden, maar het vastleggen van de Waarheid m.b.t. een bepaald onderdeel daarvan met het doel de gemeente troost en heil te bieden. Het dogma van de Drieëenheid bijv. is maar geen kille, afstandelijke waarheid, maar is een verwoording van een goddelijke openbaring tot troost en heil van de gemeente. In de kerk, in de ethiek heeft men daarmee te maken, wil één en ander zijn doel niet missen.

Ethiek los van de (economische of andere) dogmatiek leidt ook tot betutteling van de mensen wat de economie betreft, hetgeen uit het boek van Roscam Abbing heel duidelijk naar voren komt.

Wanneer men alle nadruk op het menselijke legt, dan dient men zich wel te realiseren, dat het menselijke na de zondeval niet zuiver meer is, maar bezoeeld is. *Wanneer de ethiek gaat heersen over de dogmatiek (daarvan wordt losgemaakt of deze wenst te verdringen) dan gaat het boze menselijke hart regeren en dat leidt altijd tot tyrannie.*

Men zegt wel eens, dat dogmatiek (in de betekenis zoals ik deze heb omschreven) tot hete hoofden en koude harten leidt. En dat is ook zo, maar alleen ingeval deze losgemaakt wordt van de ethiek. Maar de ethiek los van de dogmatiek leidt evenzeer tot hete hoofden en koude harten. Want ethiek zonder dogmatiek (hetgeen dus niet mogelijk is) gaat van het (verkeerde) dogma uit, dat het „los verkrijgbaar” is.

Niet de ethiek op zich of de dogmatiek op zich, maar alleen het Evangelie van Jezus Christus brengt warme harten (en koele hoofden). En dat Evangelie gaat verder dan een aantal ethische beginselen (of dogmatische formuleringen) aan te reiken.

Het komt ook hier uiteindelijk weer neer op de volgorde van het eerste- en het tweede gebod, om de Here God lief te hebben *boven alles* en onze naaste als onszelf.

De dogmatiek (de opvattingen op welk vakgebied dan ook) gaat altijd aan de ethiek vooraf, ook bij ethici. Of ze dat nu willen erkennen of niet. Het horizontale zit op een bepaalde manier vast aan het vertikale.

Er zit structuur in die verhouding, door God gemaakt. De betekenis hiervan vinden we voor eens en voor altijd weergegeven in het Kruis van Jezus Christus.

De horizontale balk van het Kruis rust op, is vastgemaakt aan de verticale balk van het Kruis. Niet andersom. De leer gaat altijd aan het leven vooraf. Het is dan ook een valse, dwaze en onbijbelse tegenstelling om te zeggen, dat de één leeft voor de Heer en de ander voor de leer. Iedereen gaat van dogma's uit, ook hij of zij, die zegt niet van dogma's te houden. Juist deze mensen beginnen met het (verkeerde) dogma te poneren, dat dogma's niet ter zake doen en zelfs schadelijk zijn voor het geloofsleven. De uitspraak, dat het alleen om menselijke verhoudingen gaat is geen ethische, maar een dogmatische uitspraak. De leer hier dan in de betekenis van de voorzeide leer. Beter nog: Het Evangelie van Jezus Christus.

Het eerste gebod gaat aan het tweede gebod vooraf volgens de Bijbel, maar wel zo, dat het tweede gebod gelijk is aan het eerste. Wanneer men tegen het eerste gebod zondigt, zondigt men ook tegen het tweede en wanneer men tegen het tweede gebod zondigt, zondigt men ook tegen het eerste. We kunnen God niet liefhebben en de naaste haten. We hebben de naaste niet lief, wanneer we God niet boven alles lief hebben. De Here onze God is Eén (uit één stuk) en in Hem zijn geen tegenstellingen; Hij is enkel Licht. Daarom zit de schepping ook zo goed in elkaar.

Nog een voorbeeld van het belang van goede dogma's. De geloofsbelijdenis van Nicea belijdt, dat Vader, Zoon en Heilige Geest van één en hetzelfde Wezen zijn. Dat is de belijdenis van de

Westerse kerk. De Oosterse kerk belijdt echter, dat de Geest alleen van de Vader uitgaat (en niet van de Zoon). De Heilige Geest wordt op deze wijze losgemaakt van het (vleesgeworden) Woord. Hieruit is te verklaren, dat de mystiek los van de Bijbel op kon komen in de Oosterse kerk (Rusland o.m.) Het lijden heeft in de Oosterse kerk dan ook niet die betekenis, die het heeft in de Westerse kerk; vandaar dat bijv. het marxisme in Rusland veel meer kansen gekregen heeft dan in de Westerse wereld. De paradox wil echter, dat juist in het Oosten meer geleden wordt dan in het Westen.

Het is ook geen toevalligheid, dat juist in Rusland bijbelgetrouwe christenen vervolgd worden.

In het socialisme zit o.m. deze tegenstelling, dat het sociale losgemaakt wordt van het economische, daarop doorgaans haaks staat. Wat het socialisme doet is in wezen anti-christelijk: het is een religieuze aangelegenheid en geen sociale- of economische. De verhouding horizontaal/vertikaal wordt in het socialisme verkeerd gestructureerd (opgebouwd), hetgeen het maatschappelijk leven ontwricht, naar de praktijk ook steeds weer te zien geeft.

Ethiek en belang, dat is de volgorde. Maar (individuele) belangenbehartiging is niet per definitie onzedelijk, in strijd met het gebod der naastenliefde. Het is zelfs een gebod de eigen belangen te behartigen, maar wel zo, dat hierbij gelet wordt op de belangen van de naaste, de ander.

Nu kan dit in de praktijk best nog tot moeilijke afwegingsproblemen leiden. Theorie en praktijk worden ook nog wel eens als een tegenstelling gezien, hoewel er volgens mij niets praktischer is dan een *goede* theorie. Zo zijn ook ethiek en dogmatiek op elkaar aangevoelen.

Er is veel verkeerde dogmatiek, maar ook veel verkeerde ethiek, die mensen depressies kunnen bezorgen.

In dit artikel heb ik slechts de algemene lijn willen weergeven. Niet alleen op economisch gebied, maar op alle gebieden vereist één en ander nadere precisering. uitgangspunten en beginselen gaan echter aan alle praktijk vooraf (ook die dus van goede menselijke verhoudingen). Dat heb ik met dit artikel willen betogen.

De redactie ontving

Drs. K. Exalto, Politieke inzichten in de reformatische traditie. 55 blz., f9,90; uitg. van de Stichting Wetenschappelijk Studiecentrum van de RPF, Postbus 302, 8070 AH Nunspeet.

Boekbesprekingen

Dat er een morgen is, gedichten van Ietje Liebeek-Hoving.

Voor het grootste deel rijmloze gedichten; bij het lezen krijg je het gevoel dat de schrijfster intens gepoogd heeft sommige dingen die haast onzegbaar zijn toch in woorden uit te drukken. Er spreekt een fijn taalgevoel uit deze bundel en de lezer moet dan ook de juiste instelling hebben om deze gedichten te lezen en te ondergaan. De onderwerpen zijn algemeen menselijk maar ook eigentijds. Het geloof dringt zich niet op als eenvoudige oplossing voor alle problemen maar het komt in sommige gedichten wel als waarachtig en overtuigend naar voren. De enkele gedichten die wel rijmen, zijn helaas niet de beste, zie bijvoorbeeld:

Om mij heen

Ik kan er niet omheen
zelfs als ik het zou willen
want mijn verlangens stillen
dat kan mijn God alleen.

Ik kan er niet omheen
want God kent mij volkomen
mijn liggen, staan en dromen
mijn God is om mij heen.

Dat komt in de buurt van wat men noemt „pastorale poëzie” en dat is een genre waar het werk van deze dichteres mijns inziens niet thuis hoort. Maar verder: van harte aanbevolen bij lezers die de nodige aandacht en het geduld hebben dat voor het lezen van gedichten nodig is.

Uitgever: Vijlbrief, Haarlem.

—o—

Een open toekomst, gedichten van Co 't Hart. Dit is dan wel pastorale poëzie: eenvoudig van vorm en gedachte, goed te begrijpen. Liefhebbers van het werk van Nel Benschop zullen ook deze bundel weten te waarderen. Het is geen literatuur, het zal ook niet zo bedoeld zijn en dan moeten we ook geen al te kritische literaire maatstaven hanteren. Toch ontkom ik er niet aan zwakke plekken te signaleren. Een gedicht dat goed is voor een verlovingsfeest is daarmee nog niet geschikt voor publikatie! Het rijm is ook wel eens wat te gemakkelijk en een kritische lezer zal wellicht daarin een zekere eentonigheid opmerken. Maar de meeste lezers van dit soort poëzie zijn niet zo kritisch en zij zullen ongetwijfeld geen spijt krijgen als zij deze bundel aanschaffen. Het staat ook vast dat er een Godsvertrouwen in doorklinkt en dat de lezer van deze poëzie een zinvol perspectief geboden wordt. Dat kan niet gezegd worden van veel dat wel officieel „literatuur” heet. Ik zal u niet vermoeien met kritisch commentaar, ik schrijf een gedicht over

16 april 1988

ONTMOETINGS DAG – VELUWEHAL – BARNEVELD

voor alle leden van alle Nederlands Gereformeerde Kerken in Nederland

(gasten uit de Christelijke Gereformeerde Kerken
zijn van harte welkom)

CONSUMPTIES

Koffie, broodjes, soep en frisdranken zijn op verschillende punten in de hal te koop. U mag uw eigen lunchpakket meenemen, maar u kunt ook gaan eten in het gezellige restaurant van de Veluwehal.

CONSUMPTIES

zodat u zelf kunt beoordelen of dit iets is dat u aanspreekt.

Uitgever: Kok, Kampen. Prijs f9,90

Mijn Ouders

Psalm 145: 20

Uit hen riep God
mij tot het leven,
werd ik en blijf niet
wat ik ben,
werd ik een nieuw
uniek gegeven,
waarvan ik doel
en oorsprong ken.

Soms sta ik stil,
lees in gedachten
hun naam, verenigd
op de steen,
wat is vergaan
blijf blij verwachten,
zij gingen
vast gelovend heen.

Uit hen riep God
mij tot het leven,
zij hadden lief,
zijn welbewaard,
wat zij mij
hebben meegegeven
is meer dan
al het goud op aard'.

T. Hoekstra

geloof. Ook voor hen is de enige troost in leven en sterven het eigendom te zijn van de getrouwe Zaligmaker en Verlosser Jezus Christus. Het is frappant, dat de Afrikaans sprekende kerken precies dezelfde Belijdenisgeschriften bezitten als wij: De Catechismus, de Nederlandse geloofsbelijdenis, de Dordtse leerregels, de drie Formulieren van Enigheid. Het Zuid-Afrikaanse volkslied ademt hetzelfde Godsvertrouwen als het onze, zoals blijkt uit het volgende couplet:

Nederlands

Mijn schild en mijn betrouwen
zijt Gij, o God, mijn Heer!
Op U zo wil ik bouwen
verlaat mij nimmermeer!
Dat ik toch vroom mag blijven
uw dienaar te aller stond
de tirannie verdrijven
die mij mijn hart doorwondt.

Afrikaans

Op U Almag vas vertrouend, het ons
vadere gebou
Skenk ook ons die krag, O Here,
om te handhaaf en te hou
Dat die erve van ons va'dre vir ons kin-
ders erwe blij
Knepte van die Allerhoogste teen die hele
wêreld vrij
Soos ons vadere vertrou het, leer ook ons
vertrou O Heer
Met ons land en met ons nasie
sal dit wel wees, God regeer

Daarbij komt nog, dat onze Kerken, overeenkomstig de besluiten van de Landelijke Vergadering 1985/1986 nauwe contacten zijn aangegaan met de Gereformeerde Kerken in Zuid-Afrika. Dat geldt tevens voor de uit deze Kerken ontstane zogenaamde Zendingkerken van onze zwarte broeders en zusters, daarbij inbegrepen de Kerken ontstaan door onze eigen Zending in Natal.

Nog niet zo lang geleden is in Zuid-Afrika een belangwekkend boek verschenen: „Altijd reformeer”, d.w.z. Semper Reformanda”, „Altijd reformerend”. Een 15-tal auteurs – allen Gereformeerde belijders – geven daarbij vanuit verschillende gezichtspunten hun visie op de huidige situatie in hun land. Zij komen daarbij tot de conclusie, dat ingrijpende veranderingen noodzakelijk zijn, daarbij zich basierend op het vaste fundament van Gods Woord en onder afwijzing van alle revolutionair geweld.

God zegene onze broeders en zusters in Zuid-Afrika en daarin hun land en volk.

S. Fopma, Amstelveen

Ingezonden

Onze Zuid-Afrikaanse Broederschap

Laat ons te midden van al het rumoer rondom Zuid-Afrika toch onze broederschap daar niet vergeten. Een broederschap overigens die wereldwijd is en waarvan de apostel Petrus zegt: „Hebt de broederschap lief”. Dit geldt temeer waar het Zuid-Afrika betreft waarmee wij zulke sterke historische en geestelijke banden hebben. De historische banden dateren reeds van enkele eeuwen terug, 1652, bij de stichting van een Nederlandse nederzetting aldaar. Het Afrikaans, zoals dit in Zuid-Afrika gesproken wordt, is rechtstreeks van onze taal afgeleid, wat reeds een sterke verbondenheid aangeeft. Maar wat meer is, wij zijn met onze Zuid-Afrikaanse broeders en zusters één in het

Boekbespreking

Door Jezus genezen

(tien schetsen over het evangelie van de arts Lucas)

Nummer 21 van de serie „Hulp bij Bijbelstudie” (een uitgave van de Stichting Nederlands Gereformeerd Jeugdwerk, in samenwerking met Buijten & Schipperheijn te Amsterdam) is verzorgd door ds R. Brands, Middelburg.

’t Is een goed nummer, passend in de rij van z’n voorgangers.

Toen ik het opensloeg kwam een herinnering van jaren geleden bij me boven. In de oorlogsjaren was het werk van de jeugdverenigingen namelijk verboden. Dat greep diep in in de gereformeerde samenleving. Je kon je in die tijd een gemeente zonder jeugdverenigingen niet indenken. Daarom zochten we een oplossing en vonden die. Voor specifiek kerkelijk werk (bijv. catechisaties) bleef ruimte, hoewel de mogelijkheden beperkt werden door het verbod ná 8 uur op straat te zijn. We zeiden: voortaan kan het jeugdwerk óók als specifiek kerkelijk werk worden aangemerkt, maar dan dienen ouderlingen de vergaderingen bij te wonen. Dan moeten ook de bestaande schetsbundels van de jeugdbonden van tafel en moeten we zelf schetsen maken.

Daarbij werd mij de behandeling van het evangelie naar Lucas toebedeeld en ik heb getracht de verenigingen te dienen door daarvoor een handleiding te schrijven. Is het dan te verwonderen dat, toen bovengenoemde bundel op m’n tafel lag, die „oorlogsherinnering” boven kwam? Evenzeer ligt het voor de hand vergelijkingen te maken tussen toen en nu.

Toen: het evangelie hoofdstuk voor hoofdstuk behandeld,

Nu: 10 schetsen, die genezingswonderen van de Heiland behandelen.

Toen: steun van „bronnen”, met name van „Verbondsgeschiedenis” (ds De Graaf) en „Korte Verklaring” (prof. Greijdanus).

Nu: duidelijk toegespitst op een bijbelgedeelten, veel gegevens in de schets, slechts een enkele verwijzing naar andere lectuur.

Toen: een pogen de betekenis van de komst van het werk van de Here Jezus aan te wijzen, hoe Lucas dat speciaal voor heidenen en Joden-in-de-verstrooiing deed,

Nu: bij de schetsen vragen, het „actueel maken” van het schriftgedeelte, ook vragen waarbij onze levenssituatie en het eigen beleven aan bod komen.

Je bemerkt, hoe tijdgebonden de vorm van de „hulp bij bijbelstudie” is, terwijl het Woord bond en bindt.

In deze tien schetsen, die uitermate eenvoudig van opzet zijn, komt het betekenisvolle van de genezingen naar voren, bijzonder de macht van de Heiland, die zowel daarin als in Zijn verde-

diging tegen de oversten van het volk uitkomt. De stof is zó opgezet, dat een gesprek in de kring als vanzelf volgt.

Nu hebben de bundels, die het NGJ uitgeeft een bepaalde omvang (ca. 30 blz.) en ze komen op een redelijke prijs (5-7 gulden). Vandaar dat er in deze bundel niet meer dan 10 schetsen zijn gegeven, terwijl Lucas in zijn boek van 20 genezingswonderen vertelt.

Toch is het jammer, dat die beperktheid mede oorzaak is dat de „inzet” van het optreden van de Here Jezus (4: 16 e.v.) niet duidelijk ter sprake komt, terwijl Hij toen, in de synagoge van Kaper-naum, zich zo met de Schriften presenteerde als Degenen, die de profeten hadden aangekondigd als Zoon des mensen. De vervulling van vele beloften Gods was daar, zichtbaar en hoorbaar. De Joden zagen uit naar de Messias en kijk, daar is Hij. In de prediking (Woord), daarna ook in de genezingen (daad). Maria en Zacharias hadden

daarvan in hun lofzangen gesproken: Gods trouw, barmhartigheid, genade. God bezocht Zijn volk. Dus was de hoop (maar bij sommigen) levendig dat diezelfde Zoon des mensen komen zou om de wereld te redden, om haar ook te oordelen.

Dát centrale, die Zelfopenbaring van de Here Christus, krijgt in de besproken genezingswonderen te weinig aandacht. Wat was het werk van de Heiland (voor zieken, voor gezonden, ook voor ons) vól van het „bewegen tot geloof” in Hem.

Zo blijft er bij het gebruik van deze schetsen nog wel iets over voor persoonlijk onderzoek; dat zal ook de bedoeling van de opsteller geweest zijn. De brochure is in de boekhandel verkrijgbaar, maar ook door overmaking van f6,90 op gironummer 39.10.300 t.n.v. Stichting N.G.J. te Zaandam en onder vermelding van brochure nr. 21.

M. de Jonge, Voorburg

P. C. van Wijk,
Zaltbommel

Terloops...

Betfagé en Betanië

Na de tempelreiniging, waarover we lezen in Mattheüs 21, gaat Jezus naar Betanië om uit te rusten. Dat was niet ver weg, ongeveer drie kilometers. In deze plaats woonden niet alleen Maria, Martha en Lazarus, maar ook Simon de melaatse. Bij deze laatste was Jezus in huis, toen geheel onverwacht een vrouw hem kwam zalven (Matth. 26: 6). In Markus 21 worden Betfagé en Betanië in één adem genoemd als beginpunt van de triomftocht op Palmzondag. Van hieruit gaat Jezus naar Jeruzalem, over de Olijfberg, eerst omhoog en dan omlaag en tenslotte door het Kedrondal naar de stad. Nog steeds is het hier op zondag voor Pasen een grote drukte. In processie gaat men nog steeds naar Jeruzalem om de tocht van Jezus 'over te doen'. In Betfagé staat een meer dan 500 jaar oude kerk. Niet groot, maar wel erg mooi. Je kunt er niet zo maar naar binnen, want een fors hek verspert je de weg. Het kerkje lijkt op een soort vesting. Naast de kerk is een klooster van de

Franciscanen. Ook hier viel het niet mee om binnen te komen. Er was wel een bel, maar één met een gebruiks-aanwijzing.

Die aanwijzing kwam van enkele Arabische jongens, die het voor elkaar kregen dat de poort dank zij een elektrische installatie werd geopend. We waren dus binnen, maar besloten toch wat langzaam te lopen in verband met een stel blaffende honden. Totdat we een vrouw op het terras zagen. Het werd een gezellige ontmoeting. Ze bleek de zuster te zijn van de enige overgebleven monnik. Ze logeerde bij haar broer en woonde zelf in Australië. Haar broer was die middag niet thuis en zo vertelde zij ons van alles en nog wat.

Bij het klooster is een mooie kleine kapel met een oude steen, die nog vastzit aan een rotspunt. Op de steen staat de naam Betfagé. Die steen bewijst, dat het oude Betfagé inderdaad hier moet hebben gelegen. Dat Jezus op die steen zou hebben gestaan om op de ezel te klimmen, moeten we maar vergeten.

—o—

In de diepte zagen we Betanië liggen. Langs enkele kronkelpaadjes kwamen we er. Hier in de buurt speelde zich de geschiedenis af uit Johannes 11. Hier kwam Lazarus uit zijn graf. Vlakbij de witte kerk, die

de naam van Lazarus draagt, is ook een moskee, waar we niet in mochten. Een stel Arabische jongens vonden het amper goed, dat we op afstand wat stonden te kijken. Aan de weg is een opening waardoor je kunt afdalen in een graf. We zullen maar in het midden laten of het het graf is. Belangrijker is, dat Jezus hier in Betanië de bekende woorden sprak: „Wie in Mij gelooft, leeft, ook al is hij gestorven”. Op de plaats van deze in 1953 gereed gekomen kerk hebben enkele andere kerken gestaan. Al in de eerste eeuwen hebben christenen hier de bijzondere geschiedenis van de opwekking van Lazarus willen vastleggen in een kerkgebouw. In Betanië willen ze je nog wel meer laten zien: het huis van Lazarus en zijn zusters, het huis van Simon, maar het liefst verkopen ze je wat toeristische voorwerpen. En ook voor het afdalen in het graf, 24 treden de diepte in, moet je ook betalen.

Betanië, het plaatsje aan de voet van de Olijfberg zal er vroeger wel anders hebben uitgezien. Maar hier ging Jezus heen op die laatste dag voor Hem op aarde. Lucas 24: 50 zegt, dat Jezus met de discipelen naar Betanië ging en de Zijnen daar zegende, voordat Hij werd opgenomen. En daarom is het goed in Betanië even omhoog te kijken.

Boekbespreking

Josia, de koning die faalde

De geschiedenis van koning Josia is een van de meest opvallende die we in het O.T. tegenkomen. Wie had ooit de opleving kunnen verwachten die Juda tijdens zijn koningschap ten deel viel, en dat na het jarenlange bewind van goddeloze koningen als Manasse en Amon. Opleving of reformatie is dan ook niet het resultaat van zorgvuldige planning en programmering, maar is een geschenk van boven, onverdiende genade van God.

En wat heeft er tijdens Josia's bewind niet allemaal mogen gebeuren!

Als jong koning maakte hij al een begin met de reiniging van stad en land van de heersende afgodische praktijken. We mogen hier ook rekening houden met de invloed van zijn moeder, die afkomstig was uit orthodoxe kringen op het Judeese platteland.

Onder hem ontving de Wet van Mozes weer haar legitieme plaats. En heel het leven trachtte hij dien overeenkomstig te reformeren. Het was een tijd van opbloei, religieus en nationaal. Een verwikkende oase in de dorre woestijn van Juda's koningengeschiedenis in de 7e eeuw. des te teleurstellender is het dan te moeten lezen over zijn ontijdige dood op het slagveld bij Megiddo in 609 voor Christus in de strijd tegen Egypte. dat bericht komt toch als een anticlimax. Moest hij nu zo aan zijn einde komen? Waarom bemoeide hij zich eigenlijk met de machtsstrijd tussen Egypte en Babel in die tijd? De macht van Assur was aan het tanen; Babel zag haar kans schoon daar voordeel uit te halen; maar ook Egypte wenste haar invloedsfeer uit te breiden naar het Syro-Palestijnse gebied. Militair-politieke maar ook economische motieven speelden hier een rol. Josia had hier toch rustig buiten kunnen blijven? Alles ging zo gezegend toe in Juda. Moest dat nu op spel gezet worden voor deelname aan het politieke machts spel van die dagen?

Wanneer we zoeken naar een antwoord op deze vragen, moeten we wel bedenken dat voor Josia de religieuze hervormingen niet los stonden van een veel grotere ontwikkeling.

ontvangen in 2 Kon. 23 en 2 Kron. 34 kunnen we opmaken dat God zelf wel een geestelijke opwekking wilde voor zijn volk maar geen staatkundig herstel. De tijd van Juda als een zelfstandig koninkrijk was aan het aflopen. Sinds Josia is Juda nooit meer een zelfstandige staat geweest, ook niet na de ballingschap onder de Makkabeëen. Haar staatkundige rol was uitgespeeld. Als staat ging Juda ten onder in de ballingschap om eruit te voorschijn te komen als een gezuiverd volk dat God mocht dienen overeenkomstig zijn Wet zonder de politiek-sociale infra-structuur van een eigen staat.

Men was als het ware terug gekeerd naar de tijd van voor de monarchie, toen slechts God koning was over het volk. De monarchie blijkt een tussenspel te zijn geweest. Om volk van God te zijn had Israël de monarchie of welke staatkundige konstellatie niet nodig.

De trend die we zo menen te ontwaren in de geschiedschrijving van het O.T. is er een die zich weg beweegt van Israël als zelfstandige staat naar Israël als volk van God dat de Heere dienen moest zonder de ondersteuning van de politiek-sociale infra-structuur van het Davidische koningschap.

Dat deze trend van betekenis is voor de kerk van vandaag, lijkt mij wel zeker toe.

Het zou gevolgen kunnen hebben voor onze theologische duiding van de staat Israël. Gaat het niet tegen de draad van de heilsgeschiedenis in, zoals we die in Josia's geschiedenis hebben zien lopen, om enige theologische betekenis toe te kennen aan de moderne staat Israël? Maar we zouden ook een heel andere kant op kunnen gaan.

De kerk als Volk van God zal net als Israël van na de ballingschap het zonder politiek-sociale infra-structuur moeten doen. Ze zal zich met geen enkel politiek systeem of staatkundig stelsel kunnen identificeren. Het kapitalisme of het socialisme, de monarchie of de sociaal-demokratie: met geen stelsel zal de kerk als Volk van God zich kunnen identificeren. Onder elk stelsel zal ze Volk van God kunnen zijn. Ze zal tot welke macht ook afstand hebben te bewaren, juist ook om haar profetische roeping tegenover de machten te kunnen uitoefenen. Ook zal de kerk afstand hebben te bewaren tot de zogenaamd Josia droomde ervan het oude rijk van David in al haar glorie te herstellen. Hij knoopte hiervoor aan bij de oude tradities die spraken over het verbond tussen de koning op Davids troon en God. Hij meende dat de religieuze hervormingen gekompleteerd moesten worden met het staatkundige herstel van het oude Davidsrijk. Zo meende hij Gods wil voor Israël te mogen verstaan. Daarom, wat sinds de dagen van Salomo verloren was gegaan, moest herwonnen worden, totdat de aloude door God beloofde grenzen weer bereikt waren.

Vandaar dat hij een expansie-politiek voorstond. In dat licht moeten zijn huwelijken verklaard worden. Hij trouwde met een vrouw uit Libna, een plaats die al eeuwen tevoren was afgefallen van Juda. Een duidelijke aanwijzing dat hij zijn invloedsfeer wilde uitbreiden in de richting van Filistijnen en Edomieten. Maar ook trouwde hij met een vrouw uit Ruma, in het noorden van Samaria, omdat hij zijn macht ook over het gebied van het vroegere Tienstammen-rijk wilde uitbreiden.

Dat hij gezag en invloed had in Samaria, toen een assyrische provincie, blijkt

KOLOFON

Redactie

Drs H. Algra
T. Hoekstra
Drs H. de Jong
Drs P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds K. Muller
Ds E. R. Postma
M. J. F. van der Wal

Adres van de redactie:

Ds K. Muller, Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen. Tel. 05130-20476.

Kerknieuws/Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal, Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist. Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie:

Postbus 84, 3956 ZS Leersum. Tel.
03434-54288. Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging:

Aanmelding door overschrijving van min.
f25,-contributie.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling):
f52,- per jaar of f28,- per half jaar. Voor
studenten f42,- per jaar. Buitenland f74,-
per jaar of f99,- per luchtpost.

Advertentieprijs:

50 ct. per mm. Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist. Tel. 03404-22452. Post-
bus 244, 3700 AE Zeist.

wel uit het feit dat hij zijn religieuze hervormingen ook doorvoerde in de steden van Manasse en Efraim ja tot in het gebied van Naftali, behalve ook nog in het oude gebied van Simeon dat al sinds jaar en dag onder filistijnse invloed had gestaan.

Zo was hij rusteloos bezig zijn mooie droom, die trouwens ook een Hiskia al had gedroomd in zijn dagen, werkelijkheid te doen worden. En juist toen kwam Neko II van Egypte opgetrokken om zijn macht te vestigen waar Josia bezig was zijn rijk te expanderen.

Met Assur alleen kon hij het wel klaren, een wereldmacht in neergang. Maar met een wereldmacht in opkomst erbij kon hij zijn dromen wel vergeten. Hij had andere plannen voor de regio. Zo trok hij op tegen Egypte en sneuvelde.

Het opvallende van Josia's geschiedenis is nu dat hij die in religieus opzicht zo zegenrijk mocht werken, in politiek opzicht volledig faalde. Religieus herstel mocht er plaats vinden, staatkundig herstel daarentegen niet. Het oude rijk van David werd niet opnieuw opgericht. Uit de aanwijzingen die we

christelijke staat. Waar die afstand niet in acht genomen werd, kwam het tot misstanden van allerlei aard tot grote schade van de kerk als Volk van God dat alleen in vertrouwen op Woord en Geest haar roeping in deze wereld heeft te vervullen.

Zo kan er kritiek worden geoefend op de zogenaamde Apartheidstheologie in Zuid-Afrika maar even zo goed op veel bevrijdingstheologie als in Zuid-Amerika. Waar de kerk partijganger wordt, van onderdrukkende blanken of

van onderdrukte armen, wordt ze horig aan de politiek-sociale systemen waar de verschillende groepen voor staan. Josia's dood betekende feitelijk het einde van een era in de geschiedenis van Gods Volk.

Wordt het geen tijd dat we dat gaan inzien?

B. Wielinga, Richmond

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Bunschoten-Spakenburg

Ds G. van Keulen, predikant te Wezep, heeft voor het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep bedankt.

Ned. Geref. Kerk van Rotterdam-Overschie

Ds J. Bouma, predikant te Sliedrecht, heeft voor het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep bedankt.

Ned. Geref. Kerken van Alkmaar en Zaanstreek-Centrum

Op 27 maart a.s. zal de bevestiging en intrede plaatsvinden van kandidaat R. R. Ganzevoort als predikant van de Ned. Geref. Kerken van Alkmaar en Zaanstreek-Centrum.

De bevestiging zal geschieden in een dienst in de Ned. Geref. Kerk te Krommenie (Leliekerk, Zwanenbloemlaan, hoek Lisdoddelaan) en zal aanvangen om 11.00 uur. Voorganger is ds O. Mooiweer van Enschede.

De intrede vindt plaats in de avonddienst, aanvang 19.00 uur, eveneens in de Leliekerk te Krommenie.

Na de dienst is er gelegenheid ds Ganzevoort te feliciteren onder het genot van een kop koffie.

Predikantenconferentie

Op donderdag 9 juni zal D.V. de jaarlijkse predikantenconferentie worden gehouden. En wel in Ermelo. Het onderwerp is: leven in een eindtijd.

Nadere informatie volgt.

Voor inlichtingen: G. de Lange, tel. 071-174684.

Ned. Geref. Kerk Hoogeveen

Het adres van de diaconie is nu: dhr. G. J. Braakman, De Punter 34, 7908 DW Hoogeveen.

Uit breder kring

Reformatische Bijbelschool, Zeist

Aan de Nieuwsbrief van deze maand ontleen wij het volgende: Gestart wordt dit jaar met een nieuwe cursus, t.w. Zending en Evangelisatie.

De cursus is in de eerste plaats bedoeld voor jongelui, die al een beroepsopleiding op HBO-niveau of universitaire studie achter de rug hebben. Het programma richt zich vooral op missiologie en praktische Evangelistiek, met daarnaast enige theoretische vakken.

Conferentie van de „Kring van vrienden van dr H. F. Kohlbrugge”

Op zaterdag 19 maart zal er in de Marcuskerk, Wijnesteinlaan 2, Hoograven in Utrecht een conferentie worden gehouden. Aanvang 10.30 uur, sluiting 16.00 uur. Als referenten zullen optreden prof. dr. ir. E. Schuurman te Breukelen. Onderwerp: Christenen in Babel en dr. J. van Oort te Zeist.

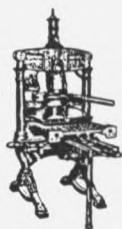
Onderwerp: Jeruzalem en Babylon. Over de christelijke doop als roeping en belofte in deze wereld.

Belangstellenden zijn hartelijk welkom!

Paasgroetaktie

8 Hongaarse tekstkaarten + adressen per set f5,25 bel of schrijf St. Oost Europa Kontakt Antwoordnr. 32, 6880 VB Velp 085-649908.

BIJ GEBORTE- EN HUWELIJKSKAARTEN
ONTVANGT U EEN AARDIGE ATTENTIE.

drukkers sinds 1901

Drukkerij „Steenbergen”

Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist - Tel. 03404-22452
Gevestigd sinds 1901

Boeken, Periodieken en
Handelsdrukwerk

Neem zelf een abonnement

U hoeft er
niet
(volledig)
achter te staan
om er (toch)
voor te zijn.

☐ kennismakingsnummers

☐ abonnement

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

Sturen naar: Administratie Opbouw (zonder postzegel) Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.

Opbouw
voor mij

AANMELDING

Het **Nederlands Gereformeerd Seminair** wekt jonge gemeenteleden, die straks het V.W.O. diploma hopen te verkrijgen, op zich voor te bereiden voor het ambt van predikant in onze kerken.

Het Seminarie stelt voor hen de propaedeuse open, dan wel de vooropleiding klassieke talen, indien zij die niet hebben gehad. Onze tijd roept om profetische dienaren des Woords.

De studiedag van 26 maart a.s. biedt een prachtige gelegenheid om met het Seminarie kennis te maken en inlichtingen over de studie te verkrijgen. Tijdens de lunchpauze zullen enkele docenten en leden van het Bestuur beschikbaar zijn voor het verstrekken van voorlichting en informatie, zowel over de studie als over het Steunfonds. De studiedag wordt gehouden in het gebouw Filalethes, Havik 27, te Amersfoort en vangt aan om half elf.

Het Bestuur van de Stichting
Nederlands Gereformeerd Seminarie